

## Náučný bylinkový chodník Andreja Hrabčáka na Kráľovu studňu



Kraj:	Prešovský
Okres:	Bardejov
Geomorfologické jednotky:	Ondavská vrchovina a Lubovnianska vrchovina
Geologická jednotka:	flyšové pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Lenartov, požiarna zbrojnica
Východisko:	Lenartov, parčík pri požiarinej zbrojnici
Trasa:	Lenartov, požiarna zbrojnica - Lenartov, cintorín - lúkami a lesom na chrbát Lubovnianskej vrchoviny (štátna hranica) - studnička Kráľova studňa
Dĺžka, prevýšenie:	3,9 km, prevýšenie 300 m
Čas prechodu:	2 h
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	stredne náročná trasa

**Zameranie chodníka:** prírodovedné, bylinkárske, astronomické, historické

**Typ chodníka:** samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

**Nadväznosť na turistickú značku:** Trasa je súbežná so zelenou a v závere červenou turistickou značkou, po ktorej tu vedú Východoslovenská magistála a Európska diaľková trasa E3.

**Rok otvorenia:** 2022

**Aktuálny stav:** Informačné panely sú v dobrom stave (2023).

**Textový sprievodca:** nie je; informačné panely včítane ďalších informácií (texty, obrázky, recepty) sú voľne dostupné na stránke (autora) chodníka > .PDF

**Kontakt:** Občianske združenie Kráľova studňa, Lenartov 88, 086 06 Lenartov, tel. 0908 972 686

**Poznámka:** (1) Náučný chodník je pomenovaný po miestnom bylinkárovi a liečiteľovi Andrejovi Hrabčákovi (viac v hesle nižšie). (2) Informačné panely obsahujú QR kódy s receptami z bylín.

**Upozornenie:** Trasa prechádza pasienkami s voľne sa pasúcim hovädzím dobytkom, je preto sezónne potrebná zvýšená opatrnosť.

## Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je veľmi vhodný na terénne vyučovanie - obsahuje dobre využiteľné interaktívne prvky. Pozri upozornenie vyššie.

## Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

**Lenartov.** Obec s intravilánom na styku Ondavskej vrchoviny, Čergova a Lubovnianskej vrchoviny v doline Večného potoka - ľavostranného prítoku Tople -, do ktorého na jej území ústi viacero potokov. Prvýkrát sa písomne spomína v roku 1427. Obec vznikla na malcovskom majetku a patrila zemanovi Andrejovi z Liptova, neskôr Kapyovcom z Kapušianskeho hradu a kniežatu a pruskému vojvodcovi Leopoldovi I. (Anhaltsko-Dessau). Obyvatelia sa živili prácou na panských poliach, kováčstvom, šindliarstvom, pálením drevného uhlia, ovčiarstvom a prácou v lese. Neďaleko cintorína sa nachádza kostol sv. Leonarda, ktorý v roku 1826 nahradil starší drevený, nepostačujúci a schátraný. Má nezvyčajnú architektúru - ku klasicistickému priečeliu s vežou prilieha pseudorománska loď v tvare rotundy. V obci sa zachovali objekty tradičnej ľudovej architektúry. V parčíku neďaleko kostola stojí pamätník 200. výročia nálezu mimoriadne veľkého meteoritu z roku 2014 (pozri heslo Lenartovský meteorit). V obci sa narodila významná slovenská odborníčka na pracovné právo prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc. (\*1949).

**Andrej Hrabčák (1902 - 1983).** Miestny ľudový liečiteľ, rodák z Lenartova. Ako mladý vážne ochorel a pomocou bylín sa vyliečil, čo u neho vyvolalo záujem o štúdium a zber bylín a rastlín. Odoberal rôzne kalendáre, ktoré obsahovali informácie o liečivých rastlinách, rady na ich využitie a recepty. Stal sa vyhľadávaným liečiteľom v širokom okolí.

**Lenartovský meteorit (meteorit Lenarto).** Zhruba 108 kg vážiaci meteorit nájdený v októbri 1814 v lesoch Čergova južne od Lenartova, v čase nálezu druhý najväčší eurázijský železný meteorit. Keďže meteoritika bola v tom čase v počiatoch - prvá štúdia Ernesta Florensa Friedricha Chladniho o telese spadnutom z vesmíru na Zem („sibírske železo“, palasit „Krasnojarsk“) je z roku 1794 -, bol nález považovaný za hrudu striebra, prírodné železo, zliatinu železa (roztavený zvon) či čisté železo pašované z gemerskej hutí do Poľska. S veľkou námahou a po mnohých pokusoch sa podarilo nález až po 29 dňoch rozrezať špeciálnymi nástrojmi (hodinárskymi strunami z Anglicka) na menšie kúsky, ktoré putovali zberateľom minerálov a relatívne skoro a vo väčšom množstve aj na rôzne miesta, kde ich prírodovedci, mineralógovia či chemici mnoho rokov analyzovali, porovnávajúc materiál s pribúdajúcimi obdobnými nálezmi. Meteorit od Lenartova bol po mnoho desaťročí predmetom

početných vedeckých štúdií a zohral tak významnú úlohu v rozvoji meteoritiky v 19. storočí. Podľa Gábora Pappa sa v súčasnosti 91 kg hmoty meteoritu nachádza v 57 verejných zbierkach (napr. v múzeách vo Viedni, Prahe, Chicagu a Londýne), pričom najväčší kus, vážiaci 73,62 kg, je vystavený v budapeštianskom Maďarskom prírodovednom múzeu. Jeho maketu uchováva obecny úrad v Lenartove. Odhadované miesto nálezu leží na rozhraní katastrov Lenartova a Malcova v závere bočnej ľavostrannej dolinky doliny Malého Rybného potoka juhojuhovýchodne od vrchu Škopce (803 m n. m.) (49°16'26,4"N, 21°1'21"E).

**Rozhľadňa na Kráľovej studni.** Drevená vyhladková veža 14 m vysoká, ktorá stála v rokoch 2011 - 2021 na hlavnom chrbte Ľubovnianskej vrchoviny asi 800 m východne od vrchu Barwinek na okraji rozsiahlych lúk vo výške 772 m n. m. Bola demontovaná z bezpečnostných dôvodov, uvažuje sa o výstavbe novej veže.

**Kráľova studňa.** Upravený prameň severne od Lenartova nehlboko na východnej (slovenskej) strane pod hlavným chrbtom Ľubovnianskej vrchoviny medzi vrchmi Barwinek (801 m n. m.) a Kamenný hrb (827 m n. m.), okolo ktorej prechádzala ešte koncom 19. storočia obchodná cesta. Cestu miestami pripomínajú viditeľné pozostatky, napr. aj zrúcanina hostinca Kráľova studňa. V tomto území sa v roku 1471 stretol uhorský kráľ Matej Korvín s litovským veľkokniežatom a poľským kráľom Kazimírom IV. Jagelovským a jeho synom princom sv. Kazimírom Jagelovským, neskorším patrónom Litvy a Poľska. V poľskej literatúre sa uvádza ako Studňa troch kráľov. Dnes v mieste okrem studničky stojí na lúčnatom chrbte turistická útulňa miestneho občianskeho združenia, autora tu končiaceho náučného chodníka.

### **Ondavská vrchovina.**

**Ľubovnianska vrchovina.** Flyšom budované pohorie na severe východného Slovenska, slovensko-poľskou štátnou hranicou rozdelené na dve nesusediace časti, medzi ktorými ležia výbežky Spišsko-šarišského medzihoria a Čergova. Väčšia, západná časť medzi Litmanovou a Andrejovkou, susediaca s Pieninami a Spišsko-šarišským medzihorím, je masívnejšia a vyššia s najvyšším vrchom pohoria **Eliášovka / Eliaszówka (1 023 m n. m.)** v jeho najsevernejšej časti s vrcholom na štátnej hranici. Jej severovýchodné ohraničenie (a zároveň štátnu hranicu) tvorí rieka Poprad s dolinovými meandrami. Východná, menšia časť pohoria, susediaca s Čergovom a Ondavskou vrchovinou, sa rozkladá medzi Obručným, Lenartovom, Kurovom a Fričkou východná časť a dosahuje tiež pohraničným vrchom **Suchá jedľa 858 m n. m.** Pohorie má vrchovinový až hornatinový reliéf na pieskovochoch a zlepenchoch, s výskytom zosuvov. Pri juhozápadnom okraji západnej časti pohoria v pokračovaní bradlového pásma od Pienin sa vyskytujú vápencové bradlové tvrdoše. Územie je spolovice zalesnená prevažne bukovými lesmi, inak poľnohospodársky využívané (lúky a pasienky). Pozdĺž vodných tokov ležia malé, nezriedka niekoľko km dlhé či rozptýlené sídla s lokálnou cestnou sieťou. Výnimkou je tranzitujúca komunikácia Stará Ľubovňa - Mníšek nad Popradom, pokračujúca do Poľska (Nowy Sącz). Na území Poľska na Ľubovniansku vrchovinu nadväzuje Pogórze Popradzkie (Popradské predhorie).

## **Obsah informačných panelov**

1. OZ Kráľova studňa. Náučný bylinkový chodník
2. Kostihoj lekársky, praslička roľná, prhlava dvojdómá, zádušník brečtanovitý; Lenartovský meteorit; recepty
3. Čakanka obyčajná, ďatelina lúčna, kapsička pastierska, zemežlč menšia; knižnica na Kráľovej studni; recepty
4. Dúška materina, púpava lekárska, repík lekársky, slivka trnková - trnka; lavica troch kráľov; recepty
5. Borievka obyčajná, hloh obyčajný, pamajorán obyčajný, prvosienka jarná; beh na Kráľovu

studňu; recepty

6. Ostružina malinová - malina, ruža šípová, vrbovka malokvetá, zbehovec plazivý; zimný prechod; recepty

7. Alchemilka žltozelená, breza previsnutá, ľubovník bodkovaný, rebríček obyčajný; turistická výhľadňa; recepty

8. Betonika lekárska, očianka Rostkovova, pľúcnik lekársky, zaltobyl' obyčajná; studnička v tvare podkovy; recepty

Informačné panely v teréne nemajú vlastné názvy.













